

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

**MURIEL
SPARK**

**Domnișoara Brodie
în floarea vârstei**

Traducere din limba engleză și note de
Dana Crăciun

ENDORFICTION

 VELANT
CĂRȚI ÎNSEMNATE.

Colecție coordonată de
Alexandra Rusu

Redactare:
Irina Georgescu-Groza

Corectură:
Cristina Ștefan

Copertă:
Keszeg Agnes

DTP:
Ofelia Coșman

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SPARK, MURIEL

Domnișoara Brodie în floarea vârstei / Muriel Spark;

trad.: Dana Crăciun. - București: Vellant, 2017

ISBN 978-606-8642-66-6

I. Crăciun, Dana (trad.)

821.111.-31=135.1

Titlul original: *The Prime of Miss Jean Brodie*

Copyright © 1961 by Copyright Administration Limited

© 2018 Editura Vellant

Editura Vellant

Splaiul Independenței 319

București, Sector 6

www.vellant.ro

Toate drepturile asupra versiunii în limba română
aparțin Editurii Vellant.

ISBN 978-606-8642-66-6

În timp ce vorbeau cu fetele de la Școala „Marcia Blaine”, băieții stăteau de partea cealaltă a bicicletelor, ținându-le de ghidon, ceea ce ridica un gard protector pe două roți între cele două sexe și dădea impresia că băieții erau gata s-o ștergă în orice moment.

Fetele nu-și puteau da jos pălăriile deoarece scena avea loc nu departe de porțile școlii și a fi fără pălărie constituia o abatere. Fetelor din clasa a patra sau mai mare de liceu¹ li se treceau cu vederea anumite încălcări ale felului în care trebuia așezată pălăria pe cap, cu condiția ca aceasta să nu fie purtată pe o parte. Existau însă alte variații subtile ale regulii de bază, conform căreia borul trebuia să fie ridicat la spate și lăsat în față. Fiecare dintre cele cinci fete de față, care stăteau foarte aproape una de alta din pricina băieților, își purta pălăria într-un mod clar diferit.

Aceste fete formau trupa lui Brodie. Așa li se spusese încă dinainte ca directoarea să le dea în derâdere această poreclă, în momentul când au trecut de la ciclul primar la cel liceal, la vârsta de doisprezece ani. Fuseseră atunci imediat recunoscute drept

¹ Învățământul scoțian se împarte în două cicluri principale: cel primar, aproximativ între vârstele de cinci și doisprezece ani, și cel secundar sau liceal, între vârstele de doisprezece și optsprezece ani.

eleva domnișoarei Brodie, deoarece erau extrem de bine informate în legătură cu numeroase subiecte care, după cum spunea directoarea, nu aveau nimic de-a face cu programa aprobată și erau inutile pentru școală. S-a descoperit că fetele auziseră de mișcarea lui Buchman¹ și de Mussolini, de pictorii Renașterii italiene, de avantajele pentru piele a cremei de curățare și a hamamelisului, față de tradiționala metodă a apei cu săpun, precum și de cuvântul „menarhă”; li se descrieseră interiorul reședinței londoneze a autorului cărții *Winnie de pluș*, precum și viața amoroasă a scriitoarei Charlotte Bronte, ba chiar și a domnișoarei Brodie. Erau la curent cu existența lui Einstein și cu argumentele celor care considerau că Biblia nu este adevărată. Aveau noțiuni elementare de astrologie, dar nu știau data Bătăliei de la Flodden sau care este capitala Finlandei. Cu o singură excepție, întreaga trupă a lui Brodie număra pe degete, la fel ca domnișoara Brodie, cu rezultate mai mult sau mai puțin precise.

La vârsta de șaisprezece ani, ajunseseră în clasa a patra și hoinăreau dincolo de porțile școlii și se adaptaseră regimului conservator, dar purtau în continuare marca Brodie de neconfundat și erau toate renumite în școală, adică erau privite cu suspiciune și antipatie. Le lipsea complet spiritul de echipă și, în afara trainiceii prietenii cu Jean Brodie, nu prea aveau mare lucru în comun una cu alta.

¹ Mișcarea lui Frank Buchman, misionar american, cunoscută și sub numele de Grupul Oxford, desemnează o organizație creștină înființată la începutul secolului XX, care propovăduia o „recalibrare morală” și un stil de viață în deplină conformitate cu principiile propovăduite de Isus Hristos. Se va face din nou referire la ea în capitolul al treilea.

Domnișoara Brodie continua să predea la clasele primare. Era privită cu multă suspiciune.

Școala de fete „Marcia Blaine” era o școală fără internat care fusese parțial finanțată la mijlocul secolului al nouăsprezecelea de văduva înstărită a unui legător de cărți din Edinburgh. Înainte să moară, devenise o admiratoare a lui Garibaldi. Portretul ei, cam bărbătesc, atârna în sala mare, iar de Ziua Întemeietorului era comemorată printr-un buchet de flori rezistente, cum ar fi crizantemele sau daliile. Acestea erau puse sub tablou, într-o vază așezată pe un pupitru pe care se mai afla o Biblie deschisă la pagina unde se putea citi următorul text, subliniat cu cerneală roșie: „Cine poate găsi o femeie cinstită? Ea este mai de preț decât mărgăritarele.”¹

Fetele care zăboveau sub copac, umăr la umăr, foarte aproape una de alta din pricina băieților, erau toate renumite pentru ceva. Ajunsă acum la șaisprezece ani, Monica Douglas era monitoare, renumită în primul rând datorită calculelor matematice, pe care le făcea în cap, și acceselor de furie, care, când se înteteau suficient, o făceau să împrăstie palme în dreapta și în stânga. Avea un nas foarte roșu, atât iarna, cât și vara, păr brunet împletit în cozi lungi, și picioare rotunde, butucănoase. Monica își purta pălăria în vârful capului, mai sus decât era normal, cocoțată de parcă i-ar fi fost prea mică și de parcă ar fi știut că oricum arată grotesc.

Rose Stanley era cunoscută pentru senzualitatea sa. Pălăria îi era așezată destul de firesc pe părul scurt și blond, dar îi teșise calota în lateral, și de o parte, și de alta.

¹ *Biblia, Proverbe 31:10* (traducere de Dumitru Cornilescu).

Eunice Gardiner, mărunțică, ordonată și renumită pentru gimnastica sa plină de energie și pentru felul fermecător în care înota, își purta borul pălăriei ridicat în față și coborât la spate.

Sandy Stranger îl purta ridicat de jur împrejur și își împingea pălăria pe spate cât putea de mult, iar ca s-o facă să stea pe cap, îi pusese un elastic care îi trecea pe sub bărbie. Uneori, Sandy ronțăia elasticul, iar când era ros cu totul, cosea altul în loc. Era cunoscută, cumva, pentru ochii mici, aproape inexistenți, dar cu adevărat renumită era pentru felul cum pronunța vocalele, care, cu mult timp în urmă, în clasele primare, o vrăjise pe domnișoara Brodie.

– Ei bine, vino să ne reciți, te rog, căci a fost o zi obositoare.

Se ridică de la gherghef, de lângă pânza ce-a țesut,
Trei pași prin încăperea a făcut,
Cătând acum afară boboci de nufăr a văzut
Și coiful cu panaș pân' adineaori neștiut,
Privind spre Camelot.¹

– Ce înălțător, spunea domnișoara Brodie de obicei, ducându-și mâna de la piept, înspre clasa de fete de zece ani, care ciuleau urechile după clopoțelul ce-avea să le elibereze.

– Dacă nu există viziune, le asigurase domnișoara Brodie, oamenii mor. Eunice, vino și fă o tumbă ca să destindă atmosfera.

Acum însă, băieții cu biciclete făceau veseli haz de Jenny Gray din cauza felului în care vorbea, pe

¹ Fragment din *The Lady of Shalott* (Domnița din Shalott) de Lord Alfred Tennyson.

care-l învățase la orele de elocuție. Voia să se facă actriță. Era prietena cea mai bună a lui Sandy. Pălăria și-o purta cu borul din față foarte îndoit în jos; era cea mai frumoasă și mai grațioasă dintre fetele din trupă și pentru asta era renumită.

– Nu fi mitocan, Andrew, zise ea pe tonul ei înțepat.

Pe trei dintre cei cinci băieți îi chema Andrew; iar acești trei Andrew începură acum s-o îngâne pe Jenny: „Nu fi mitocan, Andrew“, în timp ce fetele râdeau pe sub pălăriile ce le săltau pe cap.

Se apropie și Mary Macgregor, ultima membră a trupei, al cărei renume consta din faptul că era o mototoală tăcută, un nimeni pe care toată lumea putea da vina. Alături de ea se găsea o intrusă, Joyce Emily Hammond, fata foarte bogată, delincventa lor, care fusese trimisă de curând la Blaine ca ultimă soluție, deoarece nicio altă școală și nicio guvernantă nu o puteau stăpâni. Purta încă uniforma verde de la fosta școală. Celelalte purtau uniforme violet închis. Cel mai rău lucru pe care-l făcuse până acum fusese să arunce din când în când cu cocoloașe de hârtie în profesorul de cor. Insista să i se spună pe ambele nume, Joyce Emily. Această Joyce Emily încerca din răspuțeri să intre în faimoasa trupă și își închipuia că ar putea deveni cineva cu ambele nume, dar nu avea nicio șansă și nu pricepea de ce.

– Vine o profesoară, zise Joyce Emily și dădu din cap înspre porți.

Doi dintre cei trei Andrew se urcară pe biciclete și o luară din loc. Ceilalți trei băieți rămaseră sfi-dător, dar uitându-se în cealaltă direcție, ca și când s-ar fi oprit să admire norii de deasupra dealurilor

Pentland. Fetele se îngrămădiră una într-alta ca și când ar fi discutat ceva.

– Bună ziua, spuse domnișoara Brodie când se apropie de grup. Nu v-am văzut de câteva zile. Să nu-i mai reținem pe acești tineri și bicicletele lor. La revedere, băieți.

Renumita trupă se îndepărtă alături de ea, și Joyce, infractoarea cea nouă, le urmă.

– Nu cred că am cunoscut-o pe eleva aceasta nouă, zise domnișoara Brodie, uitându-se la Joyce îndeaproape.

Iar după ce au fost făcute prezentările, adăugă:

– Ei bine, draga mea, noi trebuie să plecăm.

Sandy se uită în spate și o urmări cu privirea pe Joyce Emily cum se îndepărtează în direcția opusă, mergând și apoi săltând cu picioarele ei lungi și cam necontrolate pentru vârsta ei, iar trupa lui Brodie își văzu mai departe de viața sa secretă, la fel ca în urmă cu șase ani, pe vremea copilăriei.

– Eu vă pun capete mature pe umerii tineri, le spusese domnișoara Brodie atunci, și toate elevele mele sunt crema.

Sandy se uită cu ochii ei mici și mijiți la nasul foarte roșu al Monicăi și își aminti de această afirmație în timp ce mergea după trupa ce o urma pe domnișoara Brodie.

– Aș vrea să vă invit la cină mâine seară, fetelor, zise domnișoara Brodie. Să faceți în așa fel încât să fiți libere.

– Clubul de teatru..., murmură Jenny.

– Trimite un bilețel să te scuzi, spuse domnișoara Brodie. Trebuie să vă consult în legătură cu un nou complot care se pune la cale pentru a mă forța să demisionez. Evident, nu o voi face.

Vorbea calm, la fel ca întotdeauna, în ciuda cuvintelor dure.

Domnișoara Brodie nu își discuta niciodată problemele cu celelalte cadre didactice, ci doar cu aceste foste eleve, pe care le formase în așa fel încât să-i merite încrederea. Mai existaseră comploturi menite s-o dea afară de la Blaine, care fuseseră însă zădărnice.

– Mi s-a sugerat din nou să mă mut la una din școlile progresiste, unde metodele mele s-ar plia mai bine sistemului decât la Blaine. Dar n-am de gând să mă mut la o școală trăsniță. Voi rămâne la această fabrică de educație. Puțin aluat face să se dospească toată plămădeala¹. Dați-mi o copilă la o vârstă la care este influențabilă și va rămâne a mea pe viață.

Trupa lui Brodie zâmbi cu tâlcuri de tot felul.

Domnișoara Brodie își făcu ochii căprui să scape ca să-i însoțească elocvent vocea calmă. Arăta ca o femeie reductabilă, cum stătea cu profilul ei roman, întunecat, în lumina soarelui. Trupa lui Brodie nu avea nicio urmă de îndoială că învățătoarea va izbândi. Mai curând și-ar fi căutat Iulius Cezar o slujbă la o școală trăsniță decât domnișoara Brodie. N-avea să demisioneze niciodată. Dacă autoritățile voiau să scape de ea, trebuia să fie asasinată.

– Care-i haita de data asta? întrebă Rose, care era renumită pentru senzualitatea sa.

– Vom discuta mâine seară despre persoanele care mi se opun, zise domnișoara Brodie. Fiți sigure însă că nu vor reuși.

– Nu, răspunseră toate. Nu, bineînțeles că nu.

¹ Biblia, Galateni 5:9 (traducere de Dumitru Cornilescu).

– Nu atât timp cât sunt în floarea vârstei, spuse ea. Anii aceștia sunt încă ani din floarea vârstei mele. Țineți minte, este foarte important să vă dați seama când sunteți în floarea vârstei. Îmi vine tramvaiul. Parcă văd că n-o să găsesc niciun loc liber. Suntem în 1936. Vremea cavalerismului a trecut.

Cu șase ani înainte, domnișoara Brodie își scoase clasa cea nouă în curte pentru o oră de istorie sub ulmul cel mare. Străbătând coridoarele școlii, trecuseră pe lângă biroul directoarei. Ușa era larg deschisă, încăperea era goală.

– Fetițelor, zise domnișoara Brodie, veniți să vedeți ceva.

Se îngrămădiră în jurul ușii deschise în timp ce ea arătă înspre un afiș mare prins cu pioane de perețele din față. Pe afiș se vedea o față mare de bărbat. Dedesubt se puteau citi cuvintele: „Siguranță înainte de toate”.

– Acesta este Stanley Baldwin, care a ajuns prim-ministru și a fost demis în scurt timp, zise domnișoara Brodie. Domnișoara Mackay îl păstrează pe perete deoarece crede în sloganul „Siguranță înainte de toate”. Dar nu siguranța vine înainte de toate. Binele, Adevărul și Frumusețea sunt înainte de toate. Urmați-mă.

Pentru fete, acesta a fost primul indiciu al unei discordii între domnișoara Brodie și restul cadrelor didactice. Ba chiar pentru unele dintre ele era prima dată când își dădeau seama că se putea ca între persoanele ce reprezentau laolaltă autoritatea adultă să existe diferențe. Luând cunoștință de asta în tăcere și cu sentimentul electrizant că adulmecau o ceartă ce nu le va pune însă în primejdie, o urmară

pe periculoasa domnișoară Brodie la umbra sigură a ulmului.

Deseori, în toamna aceea senină, când vremea o permitea, fetele au făcut ore sub ulm, așezate pe trei bănci aranjate în jurul copacului.

– Luați-vă manualele, a zis domnișoara Brodie de multe ori în toamna aceea, țineți-le ridicate în mâini, în caz că avem musafiri nepoftiți. Dacă apar astfel de musafiri, le spuneți că facem lecția de istorie... de poezie... de gramatică.

Fetele își ridicau manualele, dar ochii le erau ațintiți nu la ele, ci la domnișoara Brodie.

– Între timp, am să vă povestesc despre ultima mea vacanță de vară din Egipt... am să vă povestesc despre îngrijirea pielii și a mâinilor... despre francezul pe care l-am cunoscut în trenul spre Biarritz... și trebuie să vă povestesc despre picturile italiene pe care le-am văzut. Cine este cel mai mare pictor italian?

– Leonardo da Vinci, domnișoară Brodie.

– Incorect. Răspunsul este Giotto, el e preferatul meu.

Uneori, lui Sandy i se părea că pieptul domnișoarei Brodie era plat, fără nicio rotunjime în față, ci la fel de drept ca și spatele. Alteori, pieptul avea formă de sân și era mare, foarte vizibil, ceva la care Sandy stătea și se uita cu ochii ei minusculi în timp ce domnișoara Brodie, în zilele când lecțiile se desfășurau în clasă, stătea dreaptă, cu capul semeț, și se uita pe geam afară în timp ce vorbea, de parc-ar fi fost Ioana d'Arc.

– V-am spus deseori, iar vacanța ce tocmai a trecut mi-a întărit convingerea, că tocmai am intrat în floarea vârstei. Floarea vârstei este o perioadă greu de sesizat în existența unei persoane. Voi, fetițelor,

când veți crește, va trebui să fiți foarte atente să vă recunoașteți floarea vârstei, în orice moment al vieții ar fi să se instaureze. Apoi trebuie să o trăiți la maximum. Mary, ce ai sub bancă, la ce te uiți?

Mary încremeni, prea prostănacă să poată inventa ceva. Până și ca să spună o minciună era prea prostănacă, nu știa cum să se prefacă.

– Desene, domnișoară Brodie, zise ea.

– Desene artistice vrei să spui, ilustrații?

Toată lumea chicoti.

– Benzi desenate, răspunse Mary.

– Benzi desenate, zău așa. Câți ani ai?

– Zece ani, doamnă.

– La zece ani ești prea mare pentru benzi desenate. Dă-o încoace.

Domnișoara Brodie se uită la paginile colorate.

– *Tim Tigrișorul*, zău așa, mai zise ea și azvârli revista în coșul de gunoi.

Simțind că toți ochii sunt ațintiți asupra acesteia, o scoase din coș, o rupse în bucăți ce n-ar mai fi putut fi reconstituite și o puse înapoi.

– Atenție la mine, fetelor. Floarea vârstei este momentul pentru care ne-am născut. Acum că eu am intrat în floarea vârstei – Sandy, pe unde-ți umblă mintea? Despre ce vorbeam?

– Despre cum ați ajuns în floarea vârstei, domnișoară Brodie.

– Dacă vine cineva în timpul lecției următoare, zise domnișoara Brodie, țineți minte că e ora de gramatică. Între timp am să vă povestesc câte ceva din viața mea, de pe vremea când eram mai tânără decât sunt acum, deși cu șase ani mai mare decât bărbatul despre care vă voi spune.

Se rezemă de ulm. Era o zi de toamnă târzie, cu frunze ce cădeau în mici vârtejuri. Cădeau peste copilele care se bucurau că au o scuză să se foiască și că au voie să se miște ca să-și scuture frunzele din păr și din poală.

– Anotimp al cețurilor și dulcii rodnicii¹. M-am logodit cu un tânăr la începutul războiului, dar a căzut pe câmpurile Flandrei, zise domnișoara Brodie. Sandy, ai de gând să speli rufele azi?

– Nu, domnișoară Brodie.

– Fiindcă ți-ai suflecat mânecile. Nu vreau să am de-a face cu fete care-și suflecă mânecile la bluze, indiferent cât de cald ar fi afară. Dă-le imediat jos, că doar suntem ființe civilizate. A căzut în săptămâna de dinainte de Armistițiu. A căzut ca o frunză de toamnă, deși nu avea decât douăzeci și doi de ani. Când vom merge în clasă, vom căuta Flandra pe hartă și locul unde-a fost îngropat iubitul meu înainte ca voi să vă nașteți. Era sărac. De loc era din Ayrshire, un țăran, dar și cărturar harnic și destoinic. Când m-a cerut de nevastă, mi-a zis: „Va trebui să bem apă și să mergem agale.” Așa voia Hugh să spună, în stilul lui de la țară, că vom trăi modest. Vom bea apă și merge agale. Ce înseamnă această expresie, Rose?

– Că veți trăi modest, domnișoară Brodie, zise Rose Stanley, care peste șase ani va fi renumită pentru senzualitatea ei.

Domnișoara Brodie era deja în toi cu povestea logodnicului ei răpus, când directoarea, domnișoara Mackay, fu văzută traversând gazonul și

¹ Vers din poemul „To Autumn” („Toamnei”) al poetului romantic John Keats.